Alicja Szyszko

ROZDZIAŁ V

GLOBALNE REGULACJE MIKROOSTROŻNOŚCIOWE – BAZYLEA III

Globalny kryzys finansowy lat 2007–2009 ukazał wiele problemów występujących w sektorze bankowym, potwierdzających, że postanowienia Nowej Umowy Kapitałowej (Bazylea II) okazały się niewystarczające. Bazylea II koncentrowała się wyłącznie na narzędziach mikroostrożnościowych zapewniających bezpieczeństwo pojedynczej instytucji finansowej, jednak całkowicie nie uwzględniała regulacji makroostrożnościowych zapewniających stabilność całego sektora bankowego. Odpowiedź na pokryzysową potrzebę wzmocnienia regulacji w sektorze bankowym stanowią rekomendacje Bazylejskiego Komitetu Nadzoru Bankowego określane jako Bazylea III. Celem rozdziału jest przedstawienie postanowień Bazylei III, przewidywanych skutków jej wdrażania dla gospodarki i sektora bankowego oraz wskazanie, czy bezpieczeństwo sektora bankowego zostało wzmocnione. Międzynarodowe standardy dotyczące bankowości są szczególnie istotne w budowie pokryzysowej architektury finansowej, w której Bazylejski Komitet Nadzoru Bankowego jest ciałem wchodzącym w skład globalnych koordynatorów pokryzysowych reform.

5.1. Znaczenie Bazylejskiego Komitetu Nadzoru Bankowego w koordynacji międzynarodowych regulacji ostrożnościowych

Wraz z postępującymi procesami globalizacji i liberalizacji finansowej, a w związku z tym rozszerzeniem działalności międzynarodowej banków, pojawiła się potrzeba międzynarodowej koordynacji regulacji ostrożnościowych dla banków. Rolę tę przejął powstały w 1974 roku przy Banku Rozrachunków

Międzynarodowych Bazylejski Komitet Nadzoru Bankowego (Basel Committee on Banking Supervision, BCBS). Początkowo składał się z przedstawicieli władz nadzorczych z krajów grupy G-10[1] oraz Szwajcarii i Luksemburga, jednak z czasem rozszerzono jego skład do 28 członków[2]. Bezpośrednią przyczyną powołania Komitetu Bazylejskiego były problemy sektora bankowego w krajach wysokorozwiniętych. W 1974 roku miały miejsce bankructwa banków: z Niemiec (Bankhause Herstatt), Stanów Zjednoczonych (Franklin National Bank), a brytyjski nadzór zmagał się z niewypłacalnością około 30 banków komercyjnych. Najważniejszym zadaniem postawionym przed Komitetem Bazylejskim stało się opracowywanie globalnych rekomendacji dotyczących bezpieczeństwa działania banków z krajów członkowskich oraz wdrażanie umów i porozumień wzmacniających nadzór nad działalnością międzynarodową prowadzoną przez banki[3].

Pierwszym porozumieniem osiągniętym w 1975 roku jest Konkordat Bazylejski dotyczący wprowadzenia obowiązków nadzoru banków zarówno w kraju pochodzenia, jak i w kraju działania. W 1983 roku, po upadku Banco Ambrosiano, wprowadzona została nowelizacja Konkordatu Bazylejskiego. Zmiany te obejmowały wprowadzenie standardów skonsolidowanych sprawozdań finansowych, które miały ograniczać braki w nadzorze nad zagranicznymi oddziałami i filiami banków. Kolejnym wyzwaniem, któremu musiał sprostać Komitet Bazylejski, był kryzys zadłużeniowy lat osiemdziesiątych XX wieku. W odpowiedzi na występujące zagrożenie dla stabilności sektora bankowego w 1988 roku została wprowadzona Umowa Kapitałowa (Bazylea I). Postanowienia Bazylei I opierały się na opracowaniu standardów kapitałowych banków w zależności od skali ponoszonego ryzyka. Określono minimalne wymogi kapitałowe wynoszące 8% w stosunku do aktywów i zobowiązań pozabilansowych ważonych ryzykiem. Do końca 1992 roku nowa Umowa Kapitałowa została wprowadzona we wszystkich państwach członkowskich Komitetu oraz w krajach, których banki prowadziły działalność międzynarodową. Następnym krokiem podjętym w celu zapewnienia stabilności sektora bankowego było wprowadzenie w 1997 roku „Podstawowych zasad efektywnego nadzoru bankowego"[4].

---

1 Kraje grupy G-10: Belgia, Francja, Kanada, Niemcy, Włochy, Japonia, Holandia, Szwecja, Wielka Brytania, Stany Zjednoczone.

2 Obecnie w skład Bazylejskiego Komitetu Nadzoru Bankowego wchodzą kraje grupy G-10, Szwajcaria, Luksemburg, nowe kraje: Argentyna, Australia, Brazylia, Chiny, Hongkong, Indie, Indonezja, Korea Południowa, Meksyk, Rosja, Arabia Saudyjska, Singapur, Republika Południowej Afryki, Hiszpania, Turcja, oraz przedstawicielstwo Unii Europejskiej.

3 S. Heffernan, *Nowoczesna bankowość*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 214–216, oraz *History of the Basel Committee*, Bank for International Settlements, http://www.bis.org/bcbs/history.htm; dostęp: 9.11.2015.

4 K. Mitręga-Niestrój, *Znaczenie Bazylejskiego Komitetu Nadzoru Bankowego w global governance*, [w:] *Stabilność i bezpieczeństwo systemu bankowego*, J. Nowakowski, T. Famulska (red.), Difin, Warszawa 2008, s. 33–34.

Zmiany w systemie finansowym oraz doświadczenia kryzysów finansowych lat dziewięćdziesiątych XX wieku zmusiły BCBS do uaktualnienia Umowy Kapitałowej z 1988 roku. Rezultatem tych prac jest Nowa Umowa Kapitałowa (Bazylea II) z 2004 roku, mająca na celu wzmocnienie stabilności międzynarodowego systemu bankowego dzięki promowaniu przejrzystych zasad oraz uczciwej konkurencji pomiędzy bankami prowadzącymi działalność transgraniczną. Przedstawione wymogi składały się z trzech filarów obejmujących:

- określenie minimalnych wymogów kapitałowych, opierających się na definicji kapitału regulacyjnego, aktywach ważonych ryzykiem, współczynniku wypłacalności (uwzględniającym ryzyko kredytowe, operacyjne i rynkowe);
- wzmocnienie nadzoru nad sektorem bankowym, dzięki ocenie ryzyka podejmowanego przez banki oraz skali działalności;
- dyscyplinę rynkową, polegającą na ujawnianiu danych i informacji dotyczących sytuacji finansowej banku[5].

Tak skonstruowane normy bezpieczeństwa dla banków zawarte w Bazylei II okazały się niewystarczające, aby zapewnić stabilność systemu bankowego. Globalny kryzys finansowy lat 2007–2009 ujawnił, że oparcie zasad Nowej Umowy Kapitałowej na danych historycznych oraz dyscyplinie rynkowej okazało się błędem. Dodatkowo przedstawione normy nie uwzględniały ryzyka systemowego związanego z działalnością instytucji określanych jako *too big to fail*[6].

5.2. Sytuacja banków w czasie globalnego kryzysu finansowego lat 2007–2009

Załamanie na rynku kredytów hipotecznych w Stanach Zjednoczonych w 2007 roku bardzo szybko przeniosło się na pozostałe segmenty rynku finansowego, obejmując również rynek bankowy. Jedną z sił sprawczych szybkiej transmisji kryzysu był proces sekurytyzacji umożliwiający tworzenie różnego rodzaju instrumentów finansowych: obligacji zabezpieczonych długiem (*collaterallized debt obligation*, CDO), papierów wartościowych opartych na wierzytelnościach kredytowych (*asset-backed securities*, ABS), w tym hipotecznych listów zastawnych (*morgage-backed securities*, MBS). Nabywcami tych instrumentów były między innymi banki. Gdy niespłacalność kredytów,

---

5 A. Jurkowska-Zeidler, *Bezpieczeństwo rynku finansowego w świetle prawa Unii Europejskiej*, Oficyna Wolters Kluwer, Warszawa 2008, s. 224–226.

6 E. Miklaszewska, *Pokryzysowa reregulacja europejskiego rynku bankowego. Skutki dla Polski*, „Zeszyty Naukowe", 2011, 11, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Kraków 2011, s. 45–46.

w tym *subprime*, zaczęła gwałtownie rosnąć, ceny zabezpieczonych nimi papierów wartościowych zaczęły spadać. Sytuacja ta spowodowała, że aktywa banków bardzo szybko traciły na wartości, stawiając te instytucje na skraju niewypłacalności.

Szybki spadek cen aktywów banków ujawnił, że banki posiadały niewystarczającą ilość kapitału wysokiej jakości, który miałby zdolność do absorpcji strat. Kapitał ten jest fundamentem banku, który zapewnia mu bezpieczeństwo: chroni przed ryzykiem rynkowym, czyli ryzykiem spadku wartości aktywów. Nowa Umowa Kapitałowa (Bazylea II) wzmocniła wysokość łącznego kapitału do 8% aktywów ważonych ryzykiem, w rzeczywistości jednak wysokość kapitału akcyjnego mającego pełną zdolność do absorpcji strat wynosiła 2%[7]. Strategia prowadzona przez banki maksymalnie ogranicza wysokość kapitału, ponieważ jest on drogim sposobem finansowania.

Spadek wartości aktywów ujawnił również inne zagrożenie: nadmierne zastosowanie dźwigni finansowej, czyli wykorzystanie długu w celu zwiększenia zyskowności inwestycji. Strategia ta była w szczególności stosowana przez banki inwestycyjne, które nabywały papiery wartościowe zabezpieczone hipoteką lub innymi należnościami kredytowymi. W szczytowym momencie kryzysu niektóre instytucje finansowe posiadały aktywa 25 razy wyższe niż wysokość kapitału. Dźwignia finansowa wynosiła 25 : 1, czyli za każdy dolar pozyskanego kapitału banki emitowały dług o wartości 25 dolarów. Instytucje o wysokim stopniu zlewarowania są bardzo podatne na niewielki spadek cen aktywów, który może doprowadzić je do bankructwa[8].

Niekorzystne zjawisko spadku cen aktywów uwidoczniło wadliwy system zarządzania płynnością przyjęty przez większość instytucji finansowych. W okresie poprzedzającym globalny kryzys finansowy lat 2007–2009 banki komercyjne i inwestycyjne bardzo obniżyły ilość płynnych funduszy, kładąc większy nacisk na krótkoterminowe fundusze rynku kapitałowego. Jest to szczególnie niekorzystna sytuacja dla zarządzania płynnością banku w czasie kryzysu, ponieważ fundusze te trudniej sprzedać i uzyskać z nich zwrot gotówki[9]. Brak płynnych funduszy ujawnił się podczas globalnego kryzysu finansowego lat 2007–2009, a jego skutkiem był kryzys płynności. Zjawisko to pokazało, że instytucja dotknięta kryzysem płynności może stać się szybko niewypłacalna. Tak też się stało w przypadku banków, które utrzymywały niewystarczającą ilość aktywów na pokrycie swoich zobowiązań, ale również

---

[7] A. Stopczyński, *Nowe aspekty jakości nadzorczej w projekcie „Bazylea III"*, „Bezpieczny Bank", 2012, 3 (48), Bankowy Fundusz Gwarancyjny, s. 120.

[8] M. Kabza, *Ryzyko systemowe – cecha współczesnych rynków finansowych*, „Studia Ekonomiczne", 2012, 3 (LXXIV), PAN, Warszawa 2012, s. 12–13.

[9] K. Davis, *Regulatory Reform Post the Global Financial Crisis: An Overview*, Australia Centre for Financial Studies, s. 22, http://www.apec.org.au/docs/11_CON_GFC/Regulatory%20Reform%20Post%20GFC-%20Overview%20Paper; dostęp: 21.02.2014.

tych, które uznawane były za wiarygodne. Masowe wycofywanie depozytów spowodowało, że banki musiały wyprzedawać swoje aktywa. W takiej sytuacji szczególnie cenne są te, które można szybko sprzedać. Jeśli natomiast bank wyprzedaje aktywa charakteryzujące się niską płynnością, to musi sprzedawać je po coraz niższych cenach, co stawia banki na skraju bankructwa. Sytuacja ta ujawniła problemy związane z płynnością długoterminową, zapewniającą, że długoterminowe aktywa, np. kredyty hipoteczne, są finansowane przez długoterminowe zobowiązania.

W latach poprzedzających kryzys lat 2007–2009 ryzyko płynności było również niedoszacowane, ponieważ niskie stopy procentowe utrzymywane przez banki centralne umożliwiły bankom finansowanie ich działalności na bardzo płynnym rynku międzybankowym. Zarządzający portfelem finansowym banków nie uwzględnili wskaźników płynności krótkoterminowej zapewniających finansowanie na co najmniej 30 dni. Kiedy rynek międzybankowy zamarł, wiele banków, nawet tych wypłacalnych, które miały tylko czasowe problemy z płynnością, stanęło na skraju niewypłacalności.

Kryzys finansowy lat 2007–2009 ujawnił, że zasady Nowej Umowy Kapitałowej są zbyt słabe i nie zapewniają bezpieczeństwa banków. W sektorze bankowym pojawiło się wiele problemów o charakterze mikroostrożnościowym, takich jak:

- utrzymywanie niewystarczającej ilości kapitału wysokiej jakości;
- utrzymywanie współczynnika wypłacalności na niskim poziomie;
- wzrost udziału zagrożonych aktywów w portfelu inwestycyjnym banku;
- utrzymywanie wysokiego poziomu dźwigni finansowej, czyli nadmierne wykorzystanie długu dla zwiększenia zyskowności swoich inwestycji;
- niewłaściwe zarządzanie ryzykiem płynności;
- obniżenie poziomu płynnych aktywów w bilansach banków na rzecz krótkoterminowych funduszy rynku kapitałowego.

Oprócz słabych regulacji mikroostrożnościowych (zapewniających bezpieczeństwo pojedynczych banków) okazało się, że Bazylea II nie uwzględnia narzędzi o charakterze makroostrożnościowym, mających ograniczyć występowanie ryzyka systemowego – zapewnić stabilność systemu finansowego jako całości.

5.3. Założenia Bazylei III

Odpowiedzią na problemy banków, które ujawniły się w czasie kryzysu, są rekomendacje przedstawione przez Bazylejski Komitet Nadzoru Bankowego określane jako Bazylea III. Aby wzmocnić stabilność sektora bankowego, przedstawione zostały regulacje uwzględniające zarówno poziom mikroostrożnościowy, jak i makroostrożnościowy:

- zmiany w kryteriach i kwalifikacji funduszy własnych;
- podwyższenie minimalnych wymogów kapitałowych;
- wprowadzenie bufora zachowania kapitału oraz bufora antycyklicznego;
- określenie norm płynności krótko- i długoterminowej;
- określenie współczynnika dźwigni finansowej[10].

Pierwsza grupa pokryzysowych rekomendacji bazylejskich dotyczy poprawy jakości kapitałów utrzymywanych przez banki. Doprecyzowano definicję funduszy własnych oraz uściślono instrumenty wchodzące w ich skład. Kapitał regulacyjny (fundusze własne) stanowi sumę funduszy podstawowych Tier 1 (*Going-Concern Capital*) oraz funduszy uzupełniających Tier 2 (*Gone-Concern Capital*). Dodatkowo z funduszy podstawowych Tier 1 zostały wyszczególnione fundusze podstawowe najwyższej jakości (*Common Equity Tier 1*, CET1), w skład których wchodzą m.in. akcje zwykłe i zyski zatrzymane oraz dodatkowe fundusze zapasowe (*Additional Tier 1*). Dzięki tym zmianom Bazylea III wzmacnia znaczenie kapitału akcyjnego jako składnika najwyższej jakości, który posiada pełną zdolność absorpcji strat[11], zapewniając wypłacalność banku oraz sprawniejsze funkcjonowanie w okresach niepewności[12]. Ponadto dla wzmocnienia kapitałochłonności banków całkowicie usunięty został kapitał krótkoterminowy Tier 3. Instrumenty wchodzące w skład odpowiedniej grupy kapitału regulacyjnego zostały przedstawione w tabeli 5.1.

W związku z poprawą jakości funduszy własnych oraz uznaniem kapitału akcyjnego za składnik najwyższej jakości kolejna grupa rekomendacji przedstawionych w dokumencie Bazylea III dotyczy wzrostu ilości posiadanych przez bank kapitałów. Globalny kryzys finansowy lat 2007–2009 ujawnił, że banki utrzymywały zbyt niskie współczynniki wypłacalności, ukazując tym samym, że postanowienia Bazylei II okazały się niewystarczające.

---

[10] Bank for International Settlements, http://www.bis.org; dostęp: 10.09.2015.

[11] A. Stopczyński, *op. cit.*, s. 121.

[12] A. Blundell-Wignall, P. Atkinson, *Thinking Beyond Basel III: Necessary Solutions for Capital and Liquidity*, „OECD Journal: Financial Market Trends", 2010, 1, Organisation for Economic Co-operation and Development, s. 15.

Tabela 5.1. Podział funduszy własnych

Fundusze podstawowe Tier 1 (*Going-Concern Capital*, T1)		**Fundusze uzupełniające Tier 2 (*Gone-Concern Capital*, T2)**
Fundusze podstawowe najwyższej jakości (*Common Equity Tier 1*, CET1)	**Fundusze dodatkowe (*Additional Tier 1*, AT1)**	
• akcje zwykłe emitowane przez bank	• instrumenty emitowane przez bank, ale niewłączone do kapitału CET1	• instrumenty emitowane przez bank, które nie zostały zakwalifikowane do *Tier1*
• premie emisyjne • zyski zatrzymane • inne skumulowane dochody i ujawnione rezerwy	• premie emisyjne od instrumentów należących do AT1	• premie emisyjne otrzymane z instrumentów wchodzących w skład *Tier 2*
• akcje zwykłe emitowane przez skonsolidowane spółki zależne banku należące do udziałowców mniejszościowych (spełniające warunki do włączenia ich do *Common Equity Tier 1*)	• instrumenty emitowane przez skonsolidowane spółki zależne banku należące do udziałowców mniejszościowych, ale niewłączone do CET1	• instrumenty emitowane przez skonsolidowane spółki zależne od banku należące do inwestorów mniejszościowych, niezaliczone do *Tier 1*
• korekty regulacyjne odnoszone do funduszy podstawowych najwyższej jakości	• korekty regulacyjne dotyczące pozostałych *Additional Tier 1*	• odpisy na rezerwy

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking system*, Bank for International Settlements, Basel 2010, s. 12, 17, 121.

Tabela 5.2 przedstawia porównanie wymogów dotyczących efektywnego poziomu zawartych w Nowej Umowie Kapitałowej (Bazylea II) oraz pokryzysowych rekomendacji Bazylei III. Pozornie nowe rekomendacje wydają się wnosić niewiele zmian, ponieważ współczynnik wypłacalności TC (*Total Capital*), czyli stosunek kapitału całkowitego do aktywów ważonych ryzykiem (AWR), zarówno w Bazylei II, jak i Bazylei III nie może być niższy niż 8%. Dopiero głębsza analiza poszczególnych składników funduszy pozwala zrozumieć zakres wzmocnienia regulacji ostrożnościowych. Pierwsza zmiana obejmuje ponad dwukrotny wzrost (z 2% do 4,5%) współczynnika CET1, czyli stosunku kapitału podstawowego najwyższej jakości do aktywów ważonych ryzykiem. Zmiana ta ukazuje, że Bazylea III kładzie największy nacisk na wzrost ilości kapitału akcyjnego, mającego największą zdolność do absorpcji strat. W związku z tymi zmianami podwyższeniu uległ również

Tabela 5.2. Porównanie wymogów kapitałowych zawartych w Nowej Umowie Kapitałowej (Bazylea II) i w Bazylea III (w %)

Rodzaj kapitału	Bazylea II	Bazylea III
1. Fundusze podstawowe (T1)	4	6
• Fundusze podstawowe najwyższej jakości (CET1)	2	4,5
Bufor zachowania kapitału	–	2,5
Bufor antycykliczny	–	0–2,5
• Dodatkowe fundusze zapasowe (AT1)	2	1,5
2. Fundusze uzupełniające (T2)	4	2
Fundusze T3		brak
Kapitał całkowity (TC)	8/10	8
Kapitał całkowity (TC) + bufor zachowania kapitału + bufor antycykliczny	8/10	13

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking system*, Bank for International Settlements, Basel 2010, s. 27–28.

współczynnik funduszy podstawowych (T1), czyli suma funduszy podstawowych najwyższej jakości (CET1), oraz funduszy dodatkowych (AT1) do aktywów ważonych ryzykiem. Zgodnie z rekomendacjami Bazylei III minimalny poziom tego wskaźnika powinien wynosić 6%.

Przedstawione wskaźniki jasno pokazują, że rekomendacje Bazylei III skupiają się na poprawie kapitałochłonności banków. Szczególny nacisk został położony na wzrost kapitału podstawowego (T1) z 4% do 6%, natomiast mniejszą wagę zyskał kapitał dodatkowy (T2), którego poziom został obniżony z 4% do 2%, oraz kapitał krótkoterminowy (T3), który został usunięty.

Bazylea III, oprócz przedstawionych regulacji mikroostrożnościowych dotyczących poprawy jakości i wzrostu ilości kapitałów banku, wprowadziła również narzędzia makroostrożnościowe, jakimi są bufor zachowania kapitału (*Capital Conservation Buffer*) oraz bufor antycykliczny (*Countercyclical Buffer*), które podwyższają poziom funduszy własnych najwyższej jakości (CET1), czyli kapitału mającego największą zdolność do absorpcji strat. Tym samym Bazylea III w odróżnieniu od poprzednich wersji koncentruje się nie tylko na zapewnieniu bezpieczeństwa poszczególnych instytucji finansowych, ale również na wzmocnieniu stabilności całego systemu bankowego.

Bufor zachowania kapitału ma zachęcać banki do budowania zapasów kapitałowych w okresach stabilności gospodarczej, które z kolei byłyby wykorzystywane w czasie głębokiego kryzysu. Wysokość bufora zachowania kapitału będzie stopniowo podnoszona, aby z dniem 1 stycznia 2019 roku

osiągnąć 2,5% aktywów ważonych ryzykiem[13]. W związku z zastosowaniem tego bufora wymogi kapitałowe staną się bardziej restrykcyjne. Podwyższony zostanie poziom funduszy podstawowych najwyższej jakości (CET1) do 7%, czyli już 3,5-krotnie wyższy niż wymagania Bazylei II, oraz kapitału całkowitego do 10,5% (tabela 5.3).

Kolejnym narzędziem o charakterze makroostrożnościowym, odgrywającym szczególną rolę w utrzymaniu stabilności finansowej, jest bufor antycykliczny. Zastosowanie go umożliwia bankom dostosowanie się do sytuacji makroekonomicznej: gromadzenia kapitału w czasie boomu gospodarczego, mającego wzmocnić stabilność finansową w czasie kryzysu. Decyzję o wprowadzeniu bufora antycyklicznego pozostawiono władzom nadzorczym poszczególnych krajów, a jego wysokość powinna się wahać w granicach 0–2,5% aktywów ważonych ryzykiem. Wzrost wartości bufora powinien być ogłoszony z rocznym wyprzedzeniem, natomiast obniżenie wartości bufora wykonywane jest natychmiastowo[14]. Od 2019 roku, kiedy nastąpi pełne wdrożenie wymogów kapitałowych i stosowanie bufora kapitałowego, wprowadzenie maksymalnego poziomu bufora antycyklicznego (2,5%) będzie tworzyło dodatkową poduszkę kapitałową dla banków, zwiększając minimalny poziom funduszy podstawowych najwyższej jakości (CET1) do 9,5%, a kapitału całkowitego (TC) do 13%.

W celu budowy bardziej bezpiecznego systemu bankowego Bazylejski Komitet Nadzoru Bankowego obok regulacji kapitałowych przedstawił również wymogi płynnościowe. Aby zabezpieczyć fundusze banku na wypadek wycofywania przez klientów depozytów, Bazylea III przedstawia normy płynności krótko- i długoterminowej, które będą wprowadzane stopniowo w latach 2015–2018.

Narzędziem zapewniającym krótkoterminową płynność banku jest wskaźnik pokrycia płynności (*Liquidity Coverage Ratio*, LCR). Stanowi on relację aktywów płynnych do wypływów netto w ciągu 30 dni. Określony jest wzorem[15]:

$$LCR = A_L / \Delta L_{30},$$

gdzie:
A_L – aktywa wysokiej płynności,

---

[13] *Basel III: The (Nearly) Full Picture*, „Morrison and Forester News Bulletin", 23 December 2010, s. 4, http://www.mofo.com/files/Uploads/Images/101223-Basel-III-The-Nearly-Full-Picture; dostęp: 17.05.2012.

[14] *The New Global Minimum Capital Standards under Basel III*, „Morrison and Forester News Bulletin", 15 September 2010, s. 2, http://www.mofo.com/files/Uploads/Images/100915-Basel-III; dostęp: 16.05.2012.

[15] *Basel III: A Global Regulatory Framework for More Resilient Banks and Banking System*, Bank for International Settlements, Basel 2010, s. 10.

ΔL_{30} – całkowity wypływ środków w ciągu 30 dni, określany przy założeniu wystąpienia kryzysu.

Zgodnie z założeniami wskaźnika LCR powinien on być równy lub większy niż 100%. Tylko wtedy bank będzie zdolny do wykonania wszystkich swoich zobowiązań w okresie co najmniej 30 dni, przy odcięciu od jakiegokolwiek finansowania[16].

Płynność długoterminową określa wskaźnik stabilnego finansowania netto (*Net Stable Funding Ratio*, NSFR). Nakłada on na banki obowiązek finansowania długoterminowych aktywów były finansowane przez długoterminowe zobowiązania. Zapewnienie finansowania banku z bardziej stabilnych źródeł ma wpłynąć na utrzymanie płynności, zmniejszenie ryzyka upadku i wystąpienia efektu zarażania w przypadku zatrzymania źródeł finansowania. Tym samym jest to narzędzie mające na celu wzmocnienie również odporności na sytuacje stresowe całego sektora bankowego. Wskaźnik NSFR stanowi relację funduszy własnych i obcych stabilnych do aktywów niepłynnych i o ograniczonej płynności, obliczany przy założeniu wystąpienia sytuacji kryzysowej[17]. Określony jest wzorem:

$$\frac{\text{wartość dostępnego stabilnego finanasowania}}{\text{wartość wymaganego stabilnego finansowania}} \geq 100\%$$

Poza wskaźnikami płynnościowymi rekomendacja wprowadza także cztery miary monitoringu płynności: niedopasowanie terminów zapadalności aktywów (*contractual maturity mismatch)*, koncentracja funduszy (*funding concentraction*), dostępne aktywa wolne od obciążeń (*unencumberes assets*) i narzędzia związane z monitoringiem rynku (*market-related monitoring*). Po zmianach okresu wdrażania ostatecznie wskaźnik LCR ma zacząć obowiązywać w 2019 roku[18].

W odpowiedzi na niekontrolowane wykorzystanie dźwigni finansowej Bazylejski Komitet Nadzoru Bankowego uzupełnił Nową Umowę Kapitałową i do wskaźników pomiaru ryzyka dodał współczynnik dźwigni (*leverage ratio*) ograniczający nadmierny wzrost aktywów. Wskaźnik ten jest

---

[16] *Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and Liquidity Risk Monitoring Tools*, Bank for International Settlements, Basel 2013, s. 4, http://www.bis.org/publ/bcbs238; dostęp: 11.02.2014.

[17] *Basel III: The Net Stable Funding Ratio*, Dokument konsultacyjny, 12 January 2014, Bank for International Settlements, s. 6, https://www.bis.org/publ/bcbs271; dostęp: 12.02.2014.

[18] F. Housa, *Basel III and the Introduction of Global Liquidity Standards*, „Financial Services Risk and Regulatory Review", Deloitte, s. 1, http://www.deloitte.com/assets/Dcom-Australia/Local%20Assets/Documents/Industries/Financial%20services/Risk%20and%20Regulatory%20Review%20May%202013/Deloitte_Risk_Regulatory_Review_BASEL_III_May2013; dostęp: 15.02.2014.

uzupełnieniem współczynnika aktywów ważonych ryzykiem[19]. Regulacje te będą miały szczególnie wpływ na banki, których model biznesowy opiera się na inwestowaniu lub pożyczaniu kontrahentom wysokiej jakości, gdzie wartość ważona ryzykiem jest niska. Dotknięte będą również banki, które sekurytyzują dużą część portfela kredytowego.

W przedstawionym wzorze licznik stanowić będzie miarę kapitału (*Tier 1*), a mianownik miarę ekspozycji, które będą ustalone za pomocą stosowanych standardów rachunkowości:

$$LR = \frac{\text{Tier 1}}{\text{I}}$$

gdzie:
LR – współczynnik dźwigni,
Tier 1 – kapitał podstawowy,
I – aktywa i zobowiązania pozabilansowe.

Od 1 stycznia 2013 roku banki są zobowiązane do raportowania współczynnika dźwigni dla instytucji nadzorczych na podstawie wymogów zawartych w Bazylei III. Publiczne ujawnienie współczynnika dźwigni zostało rozpoczęte od 1 stycznia 2015 roku (tabela 5.3). Okres przejściowy ma umożliwić ocenę adekwatności założonego trzyprocentowego wskaźnika dźwigni dla pełnego cyklu kredytowego i banków o zróżnicowanych modelach biznesowych. Ostateczne korekty w zakresie definicji i dopasowywania wskaźnika dźwigni nastąpią w pierwszej połowie 2017 roku, po czym stanie się obowiązującą miarą nadzorczą banków[20]. Wskaźnik dźwigni ma pomagać w ograniczeniu wzrostu presji w sektorze bankowym oraz wzmocnieniu wymagań opartych na ocenie ryzyka.

Tabela 5.3 obrazuje etapy dostosowania przez banki limitów nałożonych na fundusze własne. Nowe wymogi kapitałowe były wdrażane stopniowo w latach 2013–2015. W Bazylei II reguły dotyczące pomniejszeń funduszy własnych były stosowane na różnych poziomach i w różny sposób. Zmieniono to w Bazylei III, gdzie korekty funduszy własnych są bardziej przejrzyste i rygorystyczne. W praktyce będą się odnosić do funduszy podstawowych najwyższej jakości[21]. Jak wskazuje tabela 5.3, korekty funduszy własnych są wdrażane od 1 stycznia 2014 roku, zaczynając od poziomu 20%, poprzez

---

[19] V. Gafrikova, R. Milic-Czerniak, *Bazylea III – zmiany kapitałowe i ich konsekwencje*, „Bezpieczny Bank", 2011, 2 (44), Bankowy Fundusz Gwarancyjny, s. 81–82.

[20] *Basel III: A New Capital Adequacy and Liquidity Framework for Banks*, Slaughter and May, London 2011, s. 41, http://www.slaughterandmay.com/media/1550585/basel-iii-a-new-capital-adequacy-and-liquidity-framework-for-banks; dostęp: 7.05.2012.

[21] V. Gafrikova, R. Milic-Czerniak, *op. cit*., s. 72.

coroczny wzrost o 20 punktów procentowych, tak aby w 2018 roku osiągnąć 100%. Bufor zachowania kapitału będzie wprowadzany stopniowo, począwszy od 0,625% w dniu 1 stycznia 2016 roku, aż do 2,5% 1 stycznia 2019 roku.

Tabela 5.3. Limity dla określonych współczynników w latach 2012–2019 (w %)

Współczynnik		Do końca 2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
kapitału	Dźwignia finansowa		Stopniowe zwiększanie wskaźnika: 1.01.2013 – 1.01.2017. Początek ujawniania: 1 stycznia 2015						
	CET1	2,0	3,5	4,0	4,5	4,5	4,5	4,5	
	Bufor kapitałowy	–	–	–	–	0,625	1,25	1,875	2,5
	CET1 + bufor kapitałowy					5,125	5,75	6,375	7,0
	Odliczenie od CET1	–	–	20	40	60	80	100	100
	T1	4,0	4,5	5,5	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0
	TC	–	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	
	TC + bufor kapitałowy			8,0	8,0	8,625	9,25	9,875	10,5
	Ograniczanie CI	100	90	Usuwane o 10 pkt procentowych rocznie, począwszy od 1.01.2013 przez kolejne 10 lat					
płynności	LCR				60	70	80	90	100
	NSFR							początek wprowadzania	

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking system*, Bank for International Settlements, Basel 2010, s. 27–28.

5.4. Konsekwencje wdrażania rekomendacji Bazylea III

Rekomendacje przedstawione przez Bazylejski Komitet Nadzoru Bankowego potocznie nazywane Bazyleą III stanowią odpowiedź regulatorów na szczeblu globalnym na problemy kapitałowe sektora bankowego, które zostały ujawnione w czasie globalnego kryzysu finansowego lat 2007–2009. Od początku rekomendacje budzą wiele kontrowersji dotyczących skutków wdrażania postanowień.

Przedstawiciele sektora bankowego uważają, że nowe regulacje będą miały negatywny wpływ na wzrost gospodarczy. Obawy te potwierdza raport przygotowany przez instytucję Oxford Economics[22]. Analitycy argumentują, że konieczność utrzymywania przez banki wyższych wymogów kapitałowych spowoduje ograniczenie podaży kredytów oraz wzrost ich kosztów, a tym samym spowolni wzrost gospodarczy[23]. Natomiast raport przygotowany przez Instytut Finansów Międzynarodowych w Waszyngtonie (Institute of International Finance)[24] podaje szacunki, że w ciągu całego okresu dostosowawczego (2011–2020) nastąpi roczny spadek stopy wzrostu PKB o 0,2%, koszt kredytów wzrośnie o 1,3 punktu procentowego, a zmniejszenie zysków banków o 3,8%[25].

Przeciwną opinię dotyczącą konsekwencji podwyższenia wymogów kapitałowych przedstawiają Anat Admati, profesor Stanford University, oraz Martin Hellwig, profesor Max Planck Institute for Research on Collective Goods. Argumentują oni, że podwyższenie współczynników wypłacalności zapewni wzrost bezpieczeństwa banku dla wierzycieli i podatników oraz zmniejszy prawdopodobieństwo wystąpienia efektu domina. Profesorowie podważają natomiast wpływ na zahamowanie akcji kredytowej i spowolnienie gospodarcze. W swoich badaniach wskazują na właściwe rozumienie kapitału banku, czyli funduszy uzyskanych z emisji akcji lub przeznaczenia na ten cel zysków zatrzymanych. Zaznaczają, że nie są to natomiast fundusze wykorzystywane w akcji kredytowej. Wyższy kapitał banku oznacza zatem spadek zysków dla sektora finansowego (konieczność wypłaty dywidendy dla większej liczby akcjonariuszy w przypadku emisji nowych akcji lub zmniejszenie wielkości premii i bonusów w obliczu konieczności przeznaczenia części zysku na wzrost kapitału banku)[26].

Analizy przedstawiające łagodniejsze skutki wprowadzenia Bazylei III w wybranych krajach[27] przedstawiają eksperci OECD oraz Macroeconomic Assessment Group[28] działającej przy Radzie Stabilności Finansowej (Financial Stability Board). Opracowane raporty wskazują, że wzrost współczynnika

---

22 *New Oxford Economics Study Confirms Negative Impact of Increased Bank Capital Levels on U.S. Economic and Job Growth*, The Clearing House, https://www.theclearinghouse.org/press-room/in-the-news/2013/04/new-oxford-economics-study; dostęp: 18.02.2014.

23 I. Morawski, *Bazylea III: bezpieczniejsze banki, ale większe koszty*, „Obserwator Finansowy", 10 czerwca 2011, http://www.obserwatorfinansowy.pl/tematyka/bankowosc/bazylea-iii--banki-regulacje-strefa-euro-trichet/; dostęp: 17.04.2014.

24 Raport uwzględnia Stany Zjednoczone, strefę euro, Japonię, Wielką Brytanię i Szwajcarię.

25 *The Cumulative Impact on the Global Economy of Changes in The Financial Regulatory Framework*, Institute of International Finance, September 2011, s. 6, 15–16, 56, oraz oraz T. Wolanin, *Bazylea III*, [w:] *Szok regulacyjny a konkurencyjność i rozwój sektora bankowego*, S. Kasiewicz, L. Kurkliński (red.), Warszawski Instytut Bankowości, Warszawa 2012, s. 176–178.

26 A. Admati, M. Hellwig, *The Bankers' New Clothes: What's Wrong with Banking and What to Do About It*, Princeton University Press, Princeton 2013, s. 98–102.

27 Stany Zjednoczone, Strefa euro, Japonia (bez Wielkiej Brytanii i Szwajcarii, jak w IFI).

28 Raport uwzględnia Stany Zjednoczone, Strefę euro, Japonię, Wielką Brytanię i Szwajcarię.

wypłacalności o 1 punkt procentowy spowoduje w średnim okresie spadek dynamiki wzrostu PKB o około 0,03–0,05% rocznie oraz wzrost oprocentowania kredytów o około 15 punktów bazowych[29].

Przedstawione raporty różnią się co do skutków wdrażania rekomendacji bazylejskich dla gospodarki oraz sektora bankowego. Każdy z nich natomiast podkreśla, że w długim okresie wyższe wymogi kapitałowe wzmocnią stabilność sektora bankowego i ograniczą koszty ratowania upadających instytucji finansowych z publicznych pieniędzy.

Pomimo że rekomendacje Bazylei III są wdrażane w różnym stopniu w poszczególnych krajach, Bazylejski Komitet Nadzoru Bankowego co pół roku dokonuje monitoringu wypełnienia przez banki zawartych postanowień kapitałowych, płynnościowych oraz dotyczących wykorzystania dźwigni finansowej. W ostatnich badaniach Komitetu przeprowadzonych w marcu 2015 roku uczestniczyły 224[30] banki z 27 krajów. Wyniki badania przedstawia tabela 5.4.

Wyniki monitoringu przedstawione w tabeli 5.4 wskazują, że banki podjęły działania mające na celu wzmocnienie posiadanych kapitałów. W rezultacie pełnego wprowadzenia wymogów kapitałowych (uwzględniających bufor zachowania kapitału oraz dodatkowy bufor dla banków ważnych systemowo wynoszący od 1% do 3,5%) wielkość kapitału podstawowego najwyższej jakości CET1 zmniejszy się: z 11,4% do 10,8% w grupie 1, z 11,2% do 10,4% w przypadku globalnych banków ważnych systemowo i z 12,0% do 11,8% dla banków z grupy 2. Zmniejszenia te są wynikiem między innymi nowej definicji funduszy własnych oraz instrumentów wchodzących w ich skład.

Zaznaczyć należy, że 98 największych z przebadanych banków już teraz spełnia minimalne wymogi kapitałowe, natomiast 126 banków z grupy 2 nie spełnia tego wymagania. Brakuje im odpowiednio: 0,1 mld euro do osiągnięcia współczynnika CET1 na poziomie 4,5% oraz 3,1 mld do osiągnięcia współczynnika TC na poziomie 8,0%.

Znacznie większe braki kapitałowe można zauważyć w przypadku konieczności spełnienia przez banki wymogów kapitałowych powiększonych o 2,5-procentowy bufor zachowania kapitału. W przypadku spełnienia siedmioprocentowego współczynnika wypłacalności CET1 brakuje po 3,9 mld euro zarówno bankom z grupy 1, jak i globalnym bankom ważnym systemowo. O wiele wyższe braki występują w przypadku pokrycia kapitału

---

[29] P. Slovik, B. Cournède, *Macroeconomic Impact of Basel III*, Economic Department Working Paper No. 844, OECD, 14 February 2011, s. 7–8, oraz *Final Report: Assessing the Macroeconomic Impact of the Transition to Stronger Capital and Liquidity Requirements*, Macroeconomic Assessment Group, Bank for International Settlements, Basel, December 2010, s. 17–18, https://www.bis.org/publ/work324; dostęp: 9.04.2014.

[30] W tym 98 dużych banków prowadzących działalność międzynarodową o kapitale wyższym niż 3 mld euro zakwalifikowano do grupy 1 (30 z nich uznano za globalne banki ważne systemowo G-SIB), a 126 pozostałych banków przydzielono do grupy 2.

Tabela 5.4. Wskaźniki kapitału oraz niedobory kapitału banków według rekomendacji Bazylea III

	Pełne wprowadzenie (w %)		Wskaźnik kapitału (w %)		Niedobór kapitału (w mld euro)	
	Min.	Docelowo[1]	Obecnie	Pełne wdrożenie Bazylei III	Min.	Docelowo[1]
Grupa 1 banków						
CET1	4,5	7,0	11,4	10,8	0,0	3,9
Tier 1	6,0	8,5	12,2	11,2	0,0	18,6
TC	8,0	10,5	14,9	12,6	0,0	78,6
Razem					0,0	101,2
W tym: banki ważne systemowo (G-SIBs)						
CET1	4,5	8,0-9,5	11,2	10,4	0,0	3,9
Tier1	6,0	9,5-11,0	12,1	11,0	0,0	14,3
TC	8,0	11,5-13,0	14,7	12,3	0,0	64,4
Razem					0,0	82,7
Grupa 2 banków						
CET1	4,5	7,0	12,0	11,8	0,1	1,8
Tier1	8,0	8,5	12,2	12,0	0,3	5,6
TC	8,0	10,5	15,2	13,7	3,1	5,6
Razem					3,5	12,9

[1] Docelowy wskaźnik kapitału podwyższony jest o bufor zachowania kapitału oraz dodatkowy bufor dla 30 banków ważnych systemowo (G-SIBs)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Basel III Monitoring Report*, March 2015, Basel Committee on Banking Supervision, Bank for International Settlements, s. 9.

całkowitego, które kształtują się odpowiednio: 78,6 mld euro i 64,4 mld euro. Banki z grupy 2 po zastosowaniu bufora kapitałowego odnotowują następujące braki funduszy: 1,8 mld euro do spełnienia współczynnika CET1, 5,6 mld euro do pokrycia kapitału całkowitego.

Monitoring Bazylejskiego Komitetu Nadzoru Bankowego pokazuje, że banki mają problem z obniżeniem współczynnika dźwigni finansowej do 3%. Obecnie średni współczynnik dźwigni finansowej obliczany według standardów Bazylei III wynosi odpowiednio: 4,7% dla banków z grupy 1, 4,5% dla globalnych banków ważnych systemowo i 5,6% dla banków z grupy 2[31].

[31] *Basel III Monitoring Report*, March 2015, Basel Committee Banking Supervision, Bank for International Settlements, s. 3.

Ostatnie analizy pokazują również, że wszystkie badane banki spełniają wymogi płynności krótkoterminowej i długoterminowej, które powinny być większe lub równe 100%. Uśredniony współczynnik LCR wynosi 121% dla banków z grupy 1 i 140% dla banków z grupy 2. W przypadku płynności długoterminowej współczynnik NSFR kształtuje się średnio w wysokości 110% dla banków z grupy 1 i 114% dla banków z grupy 2[32].

5.5. Konkluzje

Rekomendacje Bazylei III przedstawione przez Bazylejski Komitet Nadzoru Bankowego stanowią wypełnienie luki regulacyjnej sektora bankowego na poziomie mikroostrożnościowym i makroostrożnościowym. Regulacje mikroostrożnościowe dotyczą wzmocnienia bezpieczeństwa banku i obejmują poprawę ilości i jakości utrzymywanych kapitałów, ograniczenie wykorzystania dźwigni finansowej oraz zwiększenie wymogów płynności krótkoterminowej i długoterminowej. Regulacje makroostrożnościowe dążą do zapewnienia stabilności finansowej całego systemu poprzez wprowadzenie narzędzi ograniczających akcję kredytową: bufor zachowania kapitału i bufor antycykliczny.

Wdrażanie rekomendacji bazylejskich od 2013 roku doprowadziło do częściowej poprawy sytuacji kapitałowej i płynnościowej banków, stopniowo wzmacniając bezpieczeństwo pojedynczych instytucji oraz stabilność całego systemu finansowego. Zaznaczyć należy, że pełne wdrożenie rekomendacji bazylejskich zakończy się w 2019 roku. Martin Wolf uważa, że proces ten jest zbyt rozłożony w czasie[33]. Dopiero pełne wdrożenie pokryzysowych rekomendacji bazylejskich pozwoli ocenić, czy są one wystarczające, aby uchronić sektor bankowy przed kolejnym kryzysem. Liczne sprzeciwy przedstawicieli świata finansów wskazują, że wymogi Bazylei III są bardzo restrykcyjne i mogą znacznie wzmocnić stabilność finansową, pod warunkiem że nie zostaną złagodzone, a ich wdrażanie jeszcze bardziej przesunięte w czasie.

Bibliografia

1. Admati A., Hellwig M., *The Bankers' New Clothes: What's Wrong with Banking and What To Do About It*, Princeton University Press, Princeton 2013.
2. Bank for International Settlements, http://www.bis.org; dostęp: 10.09.2015.

[32] *Ibidem*, s. 4.
[33] M. Wolf, *Basel: The Mouse that Did Not Roar*, „Financial Time", 14 September 2010.

3. Blundell-Wignall A., Atkinson P., *Thinking beyond Basel III: Necessary Solutions for Capital and Liquidity*, „OECD Journal: Financial Market Trends", 2010, 1, Organisation for Economic Co-operation and Development.
4. *Basel III: A Global Regulatory Framework for More Resilient Banks and Banking System*, Bank for International Settlements, Basel 2010.
5. *Basel III: A New Capital Adequacy and Liquidity Framework for Banks*, Slaughter and May, London 2011, http://www.slaughterandmay.com/media/1550585/basel-iii-a--new-capital-adequacy-and-liquidity-framework-for-banks; dostęp: 7.05.2012.
6. *Basel III Monitoring Report*, March 2015, Basel Committee on Banking Supervision, Bank for International Settlements.
7. *Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and Liquidity Risk Monitoring Tools*, Bank for International Settlements, Basel 2013, http://www.bis.org/publ/bcbs238; dostęp: 11.02.2014.
8. *Basel III: The (Nearly) Full Picture*, „Morrison and Forester News Bulletin", 23 December 2010, http://www.mofo.com/files/Uploads/Images/101223-Basel-III-The-Nearly-Full-Picture; dostęp: 17.05.2012.
9. *Basel III: The Net Stable Funding Ratio*, Dokument konsultacyjny, 12 January 2014, Bank for International Settlements, https://www.bis.org/publ/bcbs271; dostęp: 12.02.2014.
10. Davis K., *Regulatory Reform Post the Global Financial Crisis: An Overview*, Australia Centre for Financial Studies, s. 22, http://www.apec.org.au/docs/11_CON_GFC/Regulatory%20Reform%20Post%20GFC-%20Overview%20Paper; dostęp: 21.02.2014.
11. *Final Report: Assessing the Macroeconomic Impact of the Transition to Stronger Capital and Liquidity Requirements*, Macroeconomic Assessment Group, Bank for International Settlements, Basel, December 2010, https://www.bis.org/publ/work324; dostęp: 9.04.2014.
12. Gafrikova V., Milic-Czerniak R., *Bazylea III – zmiany kapitałowe i ich konsekwencje*, „Bezpieczny Bank", 2011, 2 (44), Bankowy Fundusz Gwarancyjny.
13. Heffernan S., *Nowoczesna bankowość*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
14. *History of the Basel Committee*, Bank for International Settlements, http://www.bis.org/bcbs/history.htm; dostęp: 9.11.2015.
15. Housa F., *Basel III and the Introduction of Global Liquidity Standards*, „Financial Services Risk and Regulatory Review", Deloitte, http://www.deloitte.com/assets/Dcom-Australia/Local%20Assets/Documents/Industries/Financial%20services/Risk%20and%20Regulatory%20Review%20May%202013/Deloitte_Risk_Regulatory_Review_BASEL_III_May2013; dostęp: 15.02.2014.
16. Jurkowska-Zeidler A., *Bezpieczeństwo rynku finansowego w świetle prawa Unii Europejskiej*, Oficyna Wolters Kluwer, Warszawa 2008.
17. Kabza M., *Ryzyko systemowe – cecha współczesnych rynków finansowych*, „Studia Ekonomiczne", 2012, 3 (LXXIV), PAN, Warszawa 2012.

18. Miklaszewska E., *Pokryzysowa reregulacja europejskiego rynku bankowego. Skutki dla Polski*, „Zeszyty Naukowe", 2011, 11, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Kraków 2011.
19. Mitręga-Niestrój K., *Znaczenie Bazylejskiego Komitetu Nadzoru Bankowego w global governance*, [w:] *Stabilność i bezpieczeństwo systemu bankowego*, J. Nowakowski, T. Famulska (red.), Difin, Warszawa 2008.
20. Morawski I., *Bazylea III: bezpieczniejsze banki, ale większe koszty*, „Obserwator Finansowy", 10 czerwca 2011, http://www.obserwatorfinansowy.pl/tematyka/bankowosc/bazylea-iii-banki-regulacje-strefa-euro-trichet/; dostęp: 17.04.2014.
21. *New Oxford Economics Study Confirms Negative Impact of Increased Bank Capital Levels on U.S. Economic and Job Growth*, The Clearing House, https://www.theclearinghouse.org/press-room/in-the-news/2013/04/new-oxford-economics--study; dostęp: 18.02.2014.
22. Slovik P., Cournède B., *Macroeconomic Impact of Basel III*, Economic Department Working Paper No. 844, OECD, 14 February 2011.
23. Stopczyński A., *Nowe aspekty jakości nadzorczej w projekcie „Bazylea III"*, „Bezpieczny Bank", 2012, 3 (48), Bankowy Fundusz Gwarancyjny.
24. *The Cumulative Impact on the Global Economy of Changes in the Financial Regulatory Framework*, Institute of International Finance, September 2011.
25. *The New Global Minimum Capital Standards under Basel III*, „Morrison and Forester News Bulletin", 15 September 2010, http://www.mofo.com/files/Uploads/Images/100915-Basel-III; dostęp: 16.05.2012.
26. Wolanin T., *Bazylea III*, [w:] *Szok regulacyjny a konkurencyjność i rozwój sektora bankowego*, S. Kasiewicz, L. Kurkliński (red.), Warszawski Instytut Bankowości, Warszawa 2012.
27. Wolf M., *Basel: The Mouse that Did Not Roar*, „Financial Time", 14 September 2010.